

سندی از اسامی اشیای خزانه امام علی (ع) در نجف اشرف (به تاریخ ۱۲۹۹ق)

هادی هاشمیان

از دیرباز، همواره پادشاهان و بزرگان دین و سیاست، هدیه‌هایی به رسم یادبود و گرمی داشت به حرم مطهر امام علی (ع) تقدیم و پیشکش می‌کردند که بسیاری از آن‌ها در داخل ضریح، حرم و خزانه نگهداری می‌شد. تا عصر قاجار، در داخل ضریح و خارج آن، قندیل‌های طلا و نقره و شمعدان‌هایی زیبا کار روشنایی حرم را انجام می‌دادند و تعداد قندیل‌های بزرگ به هجده عدد می‌رسید.^۱ چنانکه در منابع آمده است، یک جفت شمعدان طلایی بزرگ وقف سلطان عبدالمجید عثمانی در حرم مطهر نصب بود و یک جفت شمعدان کوچک گران‌بها را نیز ناصرالدین شاه به حرم هدیه کرده بود.^۲ یکی از قندیل‌ها هم هدیه علی مرادخان زند بود.

در داخل خزانه، اشیای ارزشمندی چون قالی‌های بافته شده با تار و پود زر، چل چراغ‌های طلایی، آثار و ادوات، شمشیرهای مرصع، ساعت‌های دیواری طلایی، ظرف‌های طلا و نقره، پارچه‌های زربافت و ابریشمی، ترمه‌های زیبا، عتیقه‌جات، قرآن‌های خطی، نفیس و کهن و صحیفه‌های منسوب به امام علی (ع) و ائمه اطهار (ع) موجود بوده است.

همچنین خزانه، جواهر و اشیای طلایی و نقره‌های فراوانی از پادشاهان مختلف را شامل می‌شد که ناصرالدین شاه یک جعبه آن را دیده و آن را از جواهر اهدایی نادر شاه می‌داند که از هند آورده بود. اینجانب زمانی که کتابهای خطی مرحوم حاج محمد نخجوانی را در کتابخانه ملی تبریز، فهرستنگاری می‌کردم در آخر صفحات یکی از نسخ، متوجه دو صفحه الحاقی شده‌ام که اسامی اشیای ارزشمند خزانه حرم آقا امیرالمؤمنین علی (ع) در نجف اشرف را ثبت کرده بود. نظر به اهمیت تاریخی، سند مزبور با فرا نویسی در اختیار خوانندگان محترم فصلنامه وزین پیام بهارستان ارائه می‌گردد.

۱- عضدالملک، سفرنامه عضدالملک به عتبات، ص ۱۵۴.

۲- سیف‌الدوله، سفرنامه سیف‌الدوله به مکه مکرمه، به تصحیح خداپرست، ص ۳۸.

[سند شماره (۱)]

خزینه و تحملات حضرت امیرالمؤمنین، علیه‌السلام، مثل فضایلش لا یُقَدُّ و لا یُحصی است، چنان که ناصرالدین اقدام کرده بودند که فی‌الجمله واریسی نماید، ممکن نشده بود. چون از اسلامبول در تازگی ناظر اوقاف آمده، ناظر سابق ائاثهٔ روضات را به ناظر لاحق از روی دفاتر تحویل داد، از جمله آنها که از نظر مانده و چندان مشهور نیستند، عرض و هدیه دوستان می‌شود.

اقسام خط

- قرآن قلمی خط قدیم ذی قیمت، ۱۸۲۱ [یک] جلد.
- قرآن شکسته به خط میرداماد، [یک] جلد.
- از سلطان سلیم، [یک] جلد.
- از سلطان مراد رابعی، [یک] جلد.
- از ملک شاه سلجوقی، [یک] جلد.
- خط امام حسن عسگری، علیه‌السلام، یک جزو.
- کتب متفرقه، ۹۳۵ جلد.
- قطعات با چارچوبه، ۱۵۵۲ قطعه.
- قطعه به خط حضرت رضا علیه‌السلام، مرصع به جواهر.
- قطعه به خط میرعماد(ره)، مرصع به جواهر.
- قطعه به خط حضرت امیر، علیه‌السلام.
- الواح زیارت، ۱۲۰۰۰ عدد.

اقسام اسلحه

- تفنگ قدیم، فتیله دارو چخماق دو هزار ۲۰۰۰.
- قمه همه جورها، ۴۰۲ قبضه.
- شمشیر خراسانی و غیره با علاقه طلا و دسته بشم و امثال مرصع به جواهر ۱۲۰۳ قبضه.
- طبانچه، ۸۰ عدد. یکی این رقم داشت: « کلب درگاه علی خداینده».
- سپر، ۳۵۱ عدد.
- از جمله شمشیرها مال عضدالدوله دیلمی بوده، این طور رقم داشت:
«أبو الفوارس عضدالدوله دیلمی ۳۷۵ هجری».
- یکی مال شاه اسمعیل صفوی رقمش این طور بود:
«کلب درگاه علی کشورستان ۹۱۲»

*

- پیراهن گلابتون خالص، بخیه‌اش مروارید، چهار حلقه نیم وزن داشته، رقمش این طور بود:
« میمونه مادر معزالدوله دیلمی ۳۵۸ هجری».
- صندوق پوش حریر گلابتون و مروارید دوز، از عضدالدوله دیلمی، ۳۸۶ هجری.
- ضریح پوش مروارید در مخمل، [یک] عدد.
- ضریح پوش اطلس ده یک، [یک] عدد.
- پرده مروارید، ۲ زوج.

[سند شماره (۲)]

- شال کشمیر از ملوک ایران و هندوستان و امرای افغانی، ۸۰۰ طاقه.

*

- قنادیل نقره هر یک چهار و پنج حقه ۲۷۱ عدد، جملتان ۴۰۰ حقه، اغلب از ایران و کمی از هندوستان.
- قنادیل طلا بزرگ و کوچک ۶۸ عدد، جملتان ۱۵۰ حقه، اغلب از اهالی هندوستان و کمی از اهل ایران.
- قبئه طلا مرصع با فیروزها، هر یک چهار پنج حقه، ۴ عدد.
- قندیل از مرادخان زنده، در روی لعل بزرگ نوشته‌اند: «کلب آستان علی مرادخان زنده ۱۱۶۶ هجری»، ۲۸ عدد لعل بزرگ دارد و اطراف زمردها صاف است. اندازه گرفته شد در بزرگی سِر قوطی کبریت شد و ۲۸ عدد مروارید ناسفته و غلطان به بزرگی ده نُخود است، مابقی الماس و یاقوت است به بزرگی ناخن انسان.

کلکیر چراغ

- برنج و فولاد، ۸۵۷ عدد. نقره. ۷۱ عدد. کلکیر طلا، ۱۸ عدد.
- ظروف مس اکثر از شاه عباس و نادرشاه است، ۲۷۱۱ حقه.
- کلکیر مرصع به جواهر، ۴ عدد.
- هر چه از نادرشاه است این طور رقم: «سگی در آستان علی مثل من نادر است».

فروش

- گلابتون باف با مروارید، ۲ دست؛ یکی از شاه عباس و یکی از نادر شاه.
- ابریشم باف و گلابتون دوز، از ملوک، ۲ دست.
- قالی فراهان و خراسان و هرات، ۷۵ پارچه از ۲۰ ذرع الی ۸۰ ذرع از ملوک صفویه و نادرشاه و زندیه.
- قالی همه جوره از امرای ایران و افغان، ۴۲۰ پارچه.

*

- جقه سلاطین، ۳۷ عدد.

- از شاه اسماعیل اول [یک] عدد، از شاه عباس ثانی [یک] عدد، از شاه طهماسب [یک] عدد، از شاه خدابنده [یک] عدد، از شاه سلطان حسین [یک] عدد، از سلاطین سلاجقه ۲ عدد، از آل بویه ۳ عدد، از آقا محمدشاه [یک] عدد، از نادرشاه [یک] عدد، از ناصرالدین شاه [یک] عدد، مابقی مجهول الحال است.
- مجمره طلا با مروارید ناسفته و یاقوت در بزرگی تخم گنجشک ۲۸ عدد.
 - رقعه آخوند ملا محمد اردبیلی در خصوص عفو مقصر و جواب شاه با عباس با خط خودشان.
- در ۱۸ شهر شعبان المعظم ۱۲۹۹ در نجف اشرف قلمی گردیده.

[حواشی]

- قندیل بزرگ نقره از زینب نام از [حواشی] آل بویه [یک] عدد.
- ۷۷۷۷ مثقال ۳۶ نخود هفت هزار هفتصد و هفتاد مثقال و سی شش نخود.
- عمامه از حریر و گلابتون در قوطی گذاشته‌اند، مجهول الحال است، ۴۴۵ هجری.
- عمامه شیخ مفید، سفید، با حالت خودش.
- عمامه شیخ طوسی، زرد و رنگ.
- عمامه سیدمرتضی، سبزرنگ.

حمایل

- از نادر شاه [یک] عدد، از حیدر شاه هندی [یک] عدد.
- مابقی مجهول است.

※

اشعار زیر در حواشی صفحه اول نوشته شده است:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رباعی

دی گذشت از بر من چشم سیاهی عجبی او نگاه عجبی کرد و من آه عجبی
می شد آن شاه بسان لشگر دل ها از پس پادشاه عجبی بود و سپاه عجبی

رباعی

جوید همه کس هلال و من ابرویت گیرد همه کس روزه و من گیسویت
در دوره ایمن دوازده ماه مرا یک ماه مبار است آن هم رویت

رباعی

دگرانت نگرانند و من دل نگران نتوانم نگرم بر تو ز بیم دگران
رخ به پیران و جوانان بنما تا یک لند پدران از پسران و پسران از پدران

فرزین و جماعت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام مشرفین علی القیامه و القیامه است
 ناصر الدین شاه اتمام کرده بودند که در جمله وارسی نایدن کند یعنی چون از اسب رسول
 در آنکه نظر او ماف آره نظر سببی آن است روفاست را بناظر الحق زوری ماف تر بود
 از جمله آنها که در نظر آنکه و چندان نبودند سندی عرض بهر آن صورتان بدینود اقتضا خط

قرآن مشرف قدیم ذی قیمت	قرآن مشرفه بخط میرزاواد از سلطان سلیم
۱۹۲۱ جلد	جلد
از سلطان مراد رابعی	خط امام حسن عسکر علیه السلام
جلد	جلد
کتاب مشرفه	قطعات با چارچوب
۹۳۵ جلد	قطعه بخط حضرت رضا علیه السلام
قطعه و خط میرزاواد	موضع مجرای
موضع مجرای	الروح زیورات
۱۲۰۰ عدد	عدد
آوش السله	
نقد کتبه مشرفه دار و حقا	۴۰۲ قطعه
۲۰۰۰	۱۲۰۳ قطعه
طراحی ۱۰ عدد	از جمله مشرفه کمال عضدالدوله
۳۵۱ عدد	دیگر مشرفه مشرفه رقم درشت ابو
۳۵۱ عدد	الفوارس عضدالدوله و سایر
۳۷۵	۳۷۵
کلیه از مکتبه بود در شماره ۲۱۳	
پیر بن کلاجان خان مشرفه میرزاواد	صندوق پرچم حریر کلاجان در دروید از عضد
چهار مشرفه رقم درشت مشرفه مشرفه	دیلمی ع ۳۱ بهجری
میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد	میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد
۳۵۱	۳۵۱
میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد	میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد
۳۵۱	۳۵۱
میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد	میرزاواد مشرفه الدوله میرزاواد
۳۵۱	۳۵۱

فرزین و جماعت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام مشرفین علی القیامه و القیامه است
 ناصر الدین شاه اتمام کرده بودند که در جمله وارسی نایدن کند یعنی چون از اسب رسول
 در آنکه نظر او ماف آره نظر سببی آن است روفاست را بناظر الحق زوری ماف تر بود
 از جمله آنها که در نظر آنکه و چندان نبودند سندی عرض بهر آن صورتان بدینود اقتضا خط

خدمت مبارک نقده ازین کتاب ازال بود
عدد ۷۲۷۷ شفا ۳
بختی از بعضی دستاورد شفا
عماد زهر بر کلاب بر دره کوه کوش ۱۶
جوانان است ۲۴۵ هجری
عماد شیخ سعید فیض باجات خدمت
عالم شیخ گلزار است

شال کشیز زنگی ایران و پند و ساله و امای افعال
۱۰۰ طاقه
قادر مظهر برنگه کوهک ۱۰۰ عدد و حلمات
۲۷۱ عدد و حلمات ۴۰۰ حقه
اغلب از ایران و یکی از پند و ساله
۱۵۰ حقه اغلب از امانت و کلا از ایران
چینه طلا مرصع با فیروزه که هر یک چهار پنج حقه
۴ عدد

قند نین مراد طلا زنده در روی اجزای رنگ نوشته اند کلابستان علی مراد خان زنده
ع ۱۱ هجری ۲۸ عدد لعل زنگی اردو و اطراف زنده که به مصافرت اندازه گرفته شده
در برنگه کوه کوشی که برت مند و ۲۸ عدد مراد بر کشته و غلطان برنگه کوه کوشی
المان در وقت است بزرگه ناخن پنهان

گلگیر حلق
سنگی در دستان تکلی مثل مناد دست
ظرفی در پیش کوش از ش و عیار و نادرش است
۲۷۱ حقه ۱۶ مراد زنده است بطور م
سنگی در دستان تکلی مثل مناد دست
شوش کلابستان با فیروزه و مراد دست یک ارزش و عیار
۲۴ عدد

ابریسیم با فیروزه کلابستان و زنده کوه کوش
۲ دست
۲۰۰ طلا ۴ پارچه
۱۰۰ جواهره از امای ایران و افعال
۲۰۰ طلا ۴ پارچه
۳۷ عدد

حمایل

از ندرش از عهدش بندر
ع ۱۰
با بقع جمال امانت
از ندرش از عهدش بندر
ع ۱۰
با بقع جمال امانت
از ندرش از عهدش بندر
ع ۱۰
با بقع جمال امانت
از ندرش از عهدش بندر
ع ۱۰
با بقع جمال امانت
از ندرش از عهدش بندر
ع ۱۰
با بقع جمال امانت

در ۱۸ اثر مشایخ العظم ۱۲۹۹ در نجف شرف فکر کردیم